

Päť rokov implementácie smernice INSPIRE na Slovensku

Uplynulo už päť rokov, odkedy vošla smernica INSPIRE do platnosti a druhý rok od platnosti zákona č. 3/2010 Z. z. o národnej infraštruktúre pre priestorové informácie (NIPI), ktorý predstavuje jej transpozíciu do slovenskej legislatívy. Čo sa za tento čas podarilo – nepodarilo? Pokúsme sa o stručnú retrospektívu.

Zákon o NIPI

Prvým významným krokom bolo vytvorenie samotného zákona, proces bol možno trochu zdĺhavejší, ale výsledok je o to uspokojivejší. Zákon pochádza z dielne Ministerstva životného prostredia SR a občanom Slovenska prináša vyvážený kompromis medzi požiadavkami smernice INSPIRE, ktorá, samozrejme, užšie koreluje so stavom a možnosťami členských štátov na západ od Slovenska (možno aj Česka), a slovenskými realiami. Každopádne zákon predstavuje nevyhnutný legislatívny rámec na to, aby sa proces implementácie tak multidisciplinárnej a komplexnej smernice, ako je INSPIRE, dal do pohybu. V roku 2011 sa podarilo legislatívny proces tvorby zákona uzavrieť vytvorením vykonávacej vyhlášky č. 352/2011 Z. z.

Systém koordinácie a postavenie jednotlivých organizácií v procese NIPI

Koordinácia

Aj keď je zákon považovaný za všeobecne záväznú právnu normu, skúsenosti hovoria, že striktné uplatňovanie tohto princípu môže viesť ku sklamaniam. Preto bolo nutné ustanoviť jednotný zastrešujúci orgán, ktorý zabezpečí, aby aspoň tí najvýznamnejší hráči na poli geoinformácií pokiaľ možno čo najužšie sledovali požiadavky stanovené touto smernicou a zákonom. Týmto orgánom, aj keď legislatívnej podpory má ako šafranu, je Koordinácia NIPI pre národnú infraštruktúru pre priestorové informácie (KR NIPI). V novembri 2011 bola zriadená ministrom životného prostredia ako jeho poradný orgán a zložená je zo zástupcov dvanástich rezortov a Združenia miest a obcí Slovenska. Ako jej technický výkonný orgán bola zriadená expertná skupina pre národnú infraštruktúru priestorových informácií (ES NIPI). Implementácia INSPIRE a tvorba národnej infraštruktúry pre priestorové informácie si vyžaduje úzku kooperáciu subjektov z rôznych sfér spoločnosti a činnosť týchto dvoch orgánov túto kooperáciu zabezpečuje.

Metaúdaje

Koordináciu procesu máme zabezpečenú, podľa nás pozrieť na jednotlivé komponenty infraštruktúry. Celý systém požiadaviek je riadený tzv. cestovnou mapou (INSPIRE Roadmap), ktorá určuje termíny, dokedy musí byť zabezpečená konkrétna časť infraštruktúry. Plnenie týchto termínov sa členské štáty snažia dodržiavať vzhľadom na možné konzekvencie zo strany Európskej komisie, ale veríme, že nielen preto. Jednou z prvých povinností, s výnimkou každoročnej správy z monitoringu a trojročného reportu, bolo sprístupnenie metaúdajov za prílohy I. a II. smernice. Metaúdaje majú tú istú funkciu ako v minulosti kartotéčné listy v knižnici, teda

triedenie a vyhľadávanie, listok nájdete, viete, kde sa kniha nachádza, kto je autor, koľko má strán, kedy bola vydaná..., ale knihu v ruke ešte nemáte. Sprístupnenie metaúdajov za prílohy I. a II. smernice, ktoré členským štátom zadávajú implementačné pravidlá pre metaúdaje, bolo treba splniť do 3. decembra 2011. Na základe výsledkov troch monitorovacích správ, ktoré SR doposiaľ odoslala, vieme posúdiť situáciu takto: v roku 2012 sa v rámci monitoringu popisalo 183 datasetov, metaúdajmi je popísaných 89 % datasetov, z čoho je 77 % metaúdajov sprístupnených sieťovými službami. Pekný výsledok, ale stále je čo zlepšovať.

Údaje

Je zrejme, že samotné metaúdaje sú len drobnou, aj keď dôležitou súčasťou celého súkolia INSPIRE a sami o sebe infraštruktúru nevytvoria. To, o čo v podstate ide, sú samotné súbory priestorových údajov v najširšom slova zmysle tzv. datasety. Smernica vo svojich troch prílohách rozdeľuje datasety do 34 tém, z ktorých 32 sa týka Slovenska. Spolu v jednotnej, harmonizovanej a interoperabilnej podobe by mali vytvoriť konzistentný dátový zdroj – jednotnú, bezšvovú a garantovanú mapu využiteľnú pre agendu európskych a rovnako aj slovenských úradníkov a, samozrejme, občanov a podnikateľov celej Európskej únie. Na to, aby sa žiadaný stav stal skutočnosťou, je potrebné podniknúť viacero krokov na rôznych úrovniach, konkrétne:

- povinná osoba, ktorá vlastní (spravuje) údaje požadované zákonom, je povinná tieto údaje zverejniť prostredníctvom národného geoportálu,
- údaje musia byť harmonizované s požiadavkami implementačných pravidiel pre interoperabilitu priestorových údajov,
- údaje by mali byť referenčné v zmysle možnosti využitia ako pokladu pre právne úkony, z čoho vyplývajú ďalšie otázky ohľadne aktuálnosti a presnosti.

Aká je teda situácia s údajmi?

Vezmime si opäť do rúk výsledky monitoringu a reportingu, tie nám hovoria toto: v roku 2012 bolo popísaných 183 datasetov

(81 % popísaných datasetov pochádza z rezortu MŽP SR), z čoho respondenti uviedli iba 5 % z celkového počtu datasetov v súlade s vykonávacími predpismi. Tento pomerne nelichotivý výsledok môže byť spôsobený faktom, že v dobe zberu podkladov do správy boli známe iba vykonávacie predpisy pre prílohu I. Takže s nádejou budeme očakávať výsledky budúročného monitoringu a reportingu.

Sieťové služby

Tretím významným komponentom INSPIRE sú sieťové služby, tieto umožnia údaje vyhľadať, zobraziť, uložiť a transformovať. Keďže užívateľ by mal mať možnosť dostať sa k údajom prostredníctvom internetu, je potrebné, aby boli sieťové služby funkčné, dostupné s predpísanými dostupnosťami a výkonnosťnými parametrami. Tieto požiadavky stanovujú vykonávacie predpisy pre sieťové služby. Ich splnenie je pomerne náročné a vyžaduje si pomerne vysoké finančné a personálne náklady. Samozrejme, v súčasnosti nie je veľa organizácií na Slovensku, ktoré by si vedeli s týmto efektívne poradiť. Riešenie ponúka vytvorenie samotného národného geoportálu, ktorý by umožnil publikovanie údajov povinných osôb sieťovými službami požadovanej kvality.

Ako to vyzerať so sieťovými službami v súčasnosti?

V správe z INSPIRE monitoringu 2012 sa uvádza, že respondenti popisali 31 sieťových služieb (65 % sieťových služieb pochádza z rezortu životného prostredia) v pomernom zastúpení: 19 % vyhľadávacích, 68 % zobrazovacích, 13 % ukladacích, transformačná služba nebola popísaná ani jedna. Je teda čo zlepšovať.

...a čo z toho?

Smernica INSPIRE (2007/2/ES prijatá 14. marca 2007), predstavuje právny rámec na vytvorenie a prevádzkovanie infraštruktúry priestorových informácií v Európe za účelom formulovania, implementácie, monitorovania a vyhodnocovania politík Spoločenstva na všetkých úrovniach poskytovania verejných informácií v oblasti priestorových dát. Keď si to premietneme na národnú úroveň, dostaneme šancu vytvoriť pre občanov Slovenska jednotný zdroj potrebných mapových podkladov, ktorý by dával odpovede na mnohé otázky z ich bežného života – napríklad: tu mám parcelu, môžem tu stavať, aké je tam podlažie, aká je orientácia svahu, nadmorská výška, aké siete tadiaľ vedú, obmedzuje ma nejaké chránené územie, pod ktorý stavebný úrad spadám, hrozia tu zosuvy, povodne, čo sa tu plánuje, ako ďaleko je nemocnica, škola a, samozrejme, mnohé ďalšie.

Rovnako Národná infraštruktúra pre priestorové informácie umožní získať potrebné údaje pre agendu väčšiny úradníkov a to vo forme garantovanej, záväznej a presnej informácie. Navyše to všetko bez nutnosti zakupovania drahého softvéru a hlbokých znalostí o problematike geografických informačných systémov.

Viac informácií na: <http://inspire.gov.sk/>, <http://inspire.jrc.ec.europa.eu/>

Ing. Marek Žiačik
Slovenská agentúra životného prostredia
marek.ziack@szap.sk